

Tehetség és értelmi fogyatékoság

Dr. Gruiz Katalin

A **tehetség** fogalom első definícióját Renzulli, amerikai pszichológus alkotta meg: szerinte a tehetség az **értelmi képesség**, a **kreativitás** (eredetiség) és a feladat iránti **elkötelezettség** (szorgalom, kitartás) egybeesése. A tehetség megnyilvánulása azt jelenti, hogy a szerencsés konstelláció **teljesítményre** vezet.

Értelmi képesség – a mi esetünkben ez relatív fogalom és egáltalán nem jellemző hogy az a tehetségesebb, akinek jobbak az értelmi képességei.

Kreativitás – ez megfelelő motiválás mellett jellemző az értelmi fogyatékosokra: egyéni látásmód, egyéni (kényszerűségből leegyszerűsödött, nem szokványos) kifejezőmód

Elkötelezettség, szorgalom – jellemző a mieinkre, ezt támogató nevelés mellett.

Teljesítmény – a nevelő felelőssége, hogy kap-e eszközt és lehetőséget a fogyatékos személy

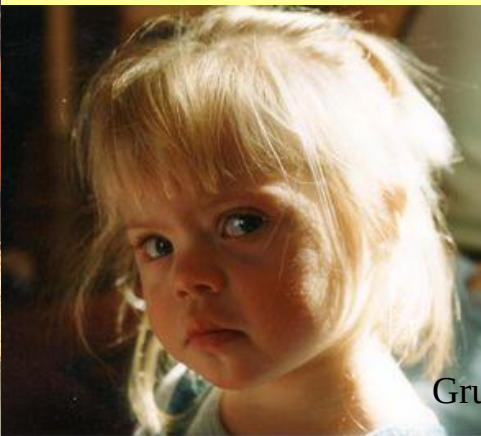
Gruiz, MOL FOTO, 2016

A tehetséggondozás első feladata: időben megtalálni azokat az embereket, akik kiemelkedőek valamilyen képességet illetően. Ezt követi a megszokott értelemben vett tehetséggondozás, amikor is a tehetséges emberekkel külön elkezdene foglalkozni annak érdekében, hogy kiemelkedő képességeikben rejlő lehetőségek ne vesszenek el.

A tehetséggondozás univerzális pedagógiai feladat, amely minden (majdnem minden) gyermekre, serdülőre és fiatalra irányul. A cél a tehetség megtalálása és fejlesztése. Ez a pedagógia nem csak a teljesítményre figyel (vagy elsősorban nem arra figyel), hanem a feltételezett képességekre és személyiségvonásokra, vagyis a teljesítmény előzményeire.

A tehetség fogalmát ne feltételezzük ritka "természeti kincsnek", mert nem az. **Mindenkiben van tehetség.**

Gruiz, MOL FOTO, 2016

Amikor azt mondjuk, hogy **értelmi fogyatékos tehetségek**, akkor két fontos személyiségalkotó elemet emelünk ki, amiből az egyik, mai értékrendünk szerint „gyengeség”, a másik meg „erősség”, de bárminek is gondoljuk ezeket, a kettő együtt szokatlan egyedit eredményez.

Ha beírjuk a Google keresőbe, hogy **talented Down-syndrome persons**, 1 360 000 találatot kapunk. Nem véletlenül. Végtelen a Down-szindrómás tehetségek sora. És persze nem csak a Down-szindrómásoké....

Chris Burke (Dugó)

Jennifer Cunningham

Andrea Friedman

Janzsó Cecília

Mi a célja a Down Alapítványnak a tehetséggondozással?

Cél 1. A személy fejlődésének, önkifejezésének, önmegvalósításának támogatása.

A tehetség egy áttörési pont, egy rövidzárként működő szűk mezsgye, egy gyors áramlat a lassú fejlődés tengerén, amire felkapaszkodva az is átszelheti a vizet, aki nem tudott megtanulni úszni.

Cél 2. A gondozásba vett tehetségek teljesítményének bemutatása, elismertetése

A személy szempontjából, a tehetségből adódó teljesítmény

- önbizalmat ad,
- a személy önértékelése megnő,
- sikerélményt nyújt,
- alkotó életet tesz lehetővé,
- kitölti a szabadidőt, társaságot jelent,
- megélhetést is biztosíthat.

A sérült személy és a közösség/társadalom interakciója tudatformáló:

- a teljesítményen, a produktumon keresztül kapcsolat alakul ki a sérült ember és nem sérült társai között,
- a teljesítmény elismerése az értelmileg sérült ember elismerését jelenti
- a hátrányos helyzetű embernek egyenrangú helyet biztosít a társadalomban.

**Révész Sándor
(Piramis)**

és

**Zakál Zoli
(Nemadomfel)**

Cél 3. Az Alapítvány figyelemfelkeltő akciója

- tehetségek teljesítményén keresztül a sérült emberekre és problémáikra
- a lehetséges megoldásokra,
- magára a Down Alapítványra.

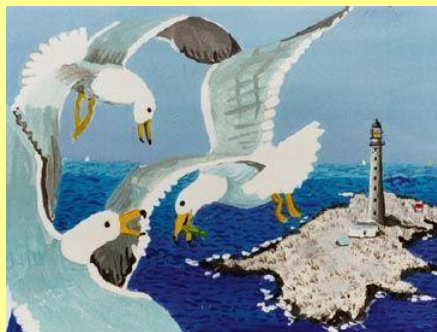
Fellépés az Operaházban, Október 23.-án

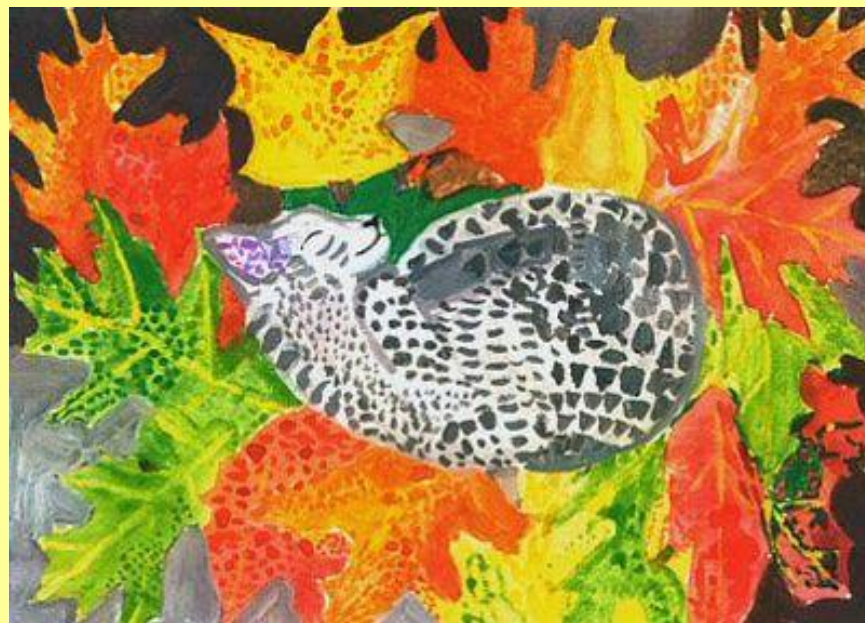
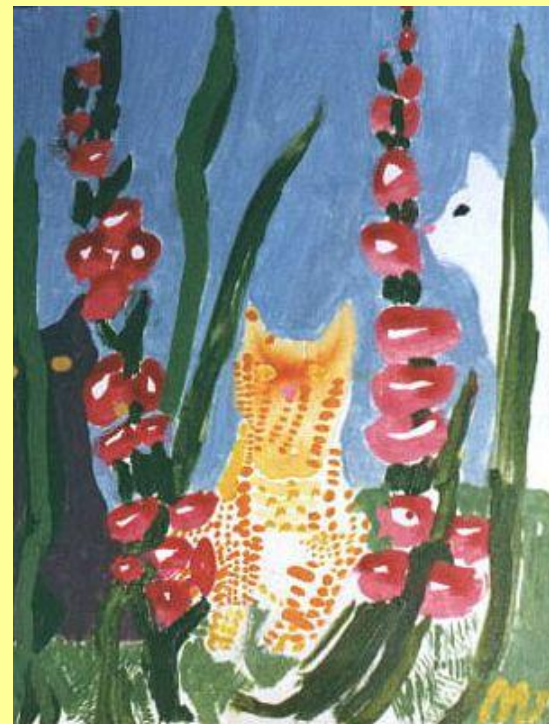
Gruiz, MOL FOTO, 2016

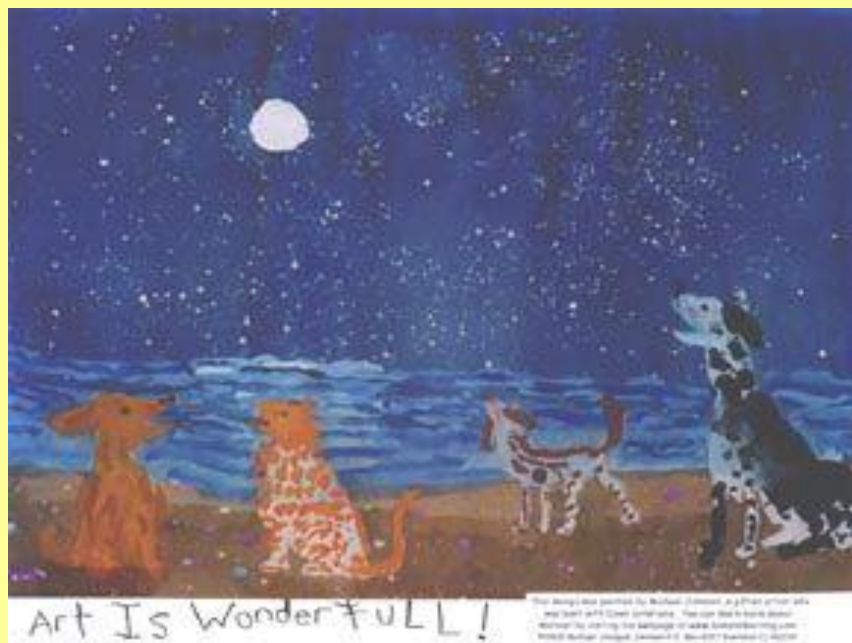
Mi a titka az értelmi fogyatékos emberek megkapó művészetének, egyéni látásmódjának?

A tehetség átüt az értelmén, a tehetséghez, az alkotáshoz szükséges intelligencia és bölcsesség sajátja az értelmi fogyatékos embernek, ott bujkál mindenkiben.

**Michael
Johnson
képei**

De megnyilvánul-e a tehetség segítség nélkül?

Sokszor spontán is megnyilvánul, a gyermek vagy felnőtt személyiségétől függően. Ugyanakkor rendkívül nagy szerepe van az oktatásnak, nevelésnek, az önkifejezéshez szükséges eszköz megtanításának, kézbe adásának.

Az önkifejezéshez, a tehetség termékének létrehozásához szükséges legmegfelelőbb eszköz megtalálása és használatának megtanítása a tehetséggondozó szakember feladata. A gyakorlott tehetséggondozó észreveszi a személyiségben vagy az alkatban rejlő lehetőségeket.

Kézműveskedés

Gruiz, MOL FOTO, 2016

Ahhoz, hogy a fogyatékos gyermek vagy fiatal megtalálja a neki való eszközt, fel kell mérni képességeit, tehetségét, korlátait és hozzáférést kell biztosítani az eszközök széles választékához.

Hozzáférést az eszköz létezésének megtapasztalásához passzív módon (zenehallgatás, színek, képek élvezete, a mozgás öröme, később színház, hangverseny, múzeum, könyvek, stb.) és aktív módon (hangszerek kipróbálása, táncolás, színjátszás, mozgás, sport, kézműves és képzőművészeti alkotások, fotózás, filmezés ...)

Munkapszichológiai felmérés

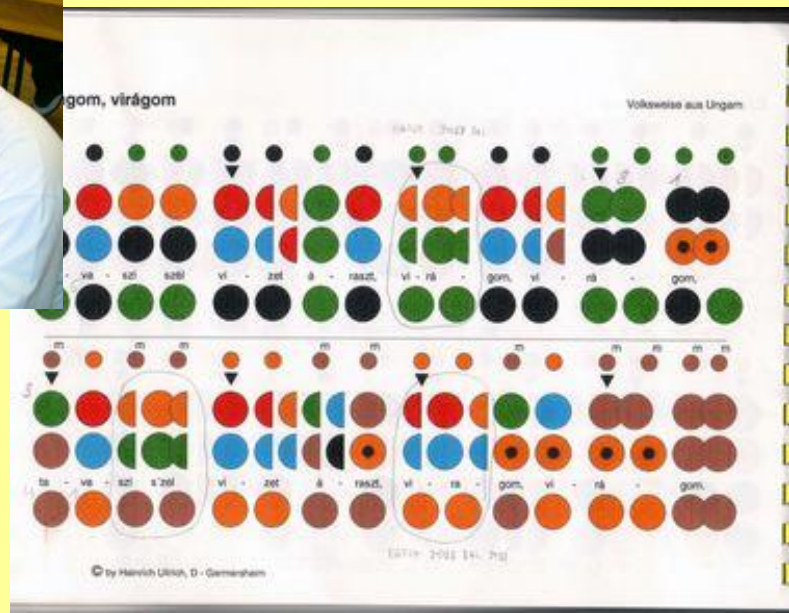
Az orientáló szakaszban minél több eszközt és lehetőséget kell felsorakoztatni, megmutatni, kipróbáltatni a gyermekkel. Szűkítés után kell kiválasztani egy vagy több eszközt, melynek kezelését, alkalmazását az alapvető technikát megtanítja a pedagógus, hogy az, az alkotási folyamatban használhatóvá váljon.

Az eszköz használatának elsajátítását könnyen érthetően, bárkinek emészthető módon, apró lépésekre lebontva kell tanítani. Pl. ULWILA, rajzolás, sportok, számítógépes programok, fotózás telefonnal.

**A német ULWILA
módszerrel a
zenekari zenélés is
előkészíthető**

Gruiz, MOL FOTO, 2016

Az Ulwila módszer

**Zenehallgatás
Aktív zenélés
Zeneszerzés
Kreativitás,
komplex fejlődés**

Gruiz, MOL FOTO, 2016

Magas színvonalon működő, képzett szakemberekre van szükség, akik mind a pedagógiai, mind a kézműves-, művészeti- vagy sportág szakmai fogásait ismerik, türelemmel vezetik végig az értelmi fogyatékos embert a tanulás útján.

A tanulást, a fogások fejlesztését, a gyakorlást nem szabad abbahagyni, mert az értelmi fogyatékos emberre fokozottan jellemző a felejtés, a leromlás.

A Down Alapítványban körülbekintve az embernek az az érzése, hogy a fogyatékosok körében több a tehetség, több a művész-lélek. Ez elgondolkodtató.

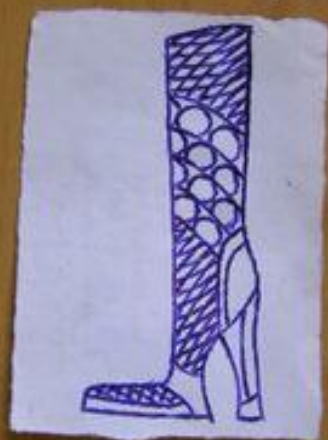
Két okot lehet azonosítani:

1. A Down Alapítványban folyik tehetséggondozás, míg a nem fogyatékos gyermekek körében, elvétve. A gyógypedagógus eleve a tehetségre, azokra a részképességekre igyekszik építeni, amelyek definitíve megvannak. Ez a korai fejlesztés alapja is.

2. Az alkotás nem csak tehetséget, de elmélyülést, nyugalmat és időt igényel.
Ezzel kétségkívül jobban el vannak látva az értelmi sérültek.

**Feledi Attila
csizma-képei**

Gizus virágoskertje

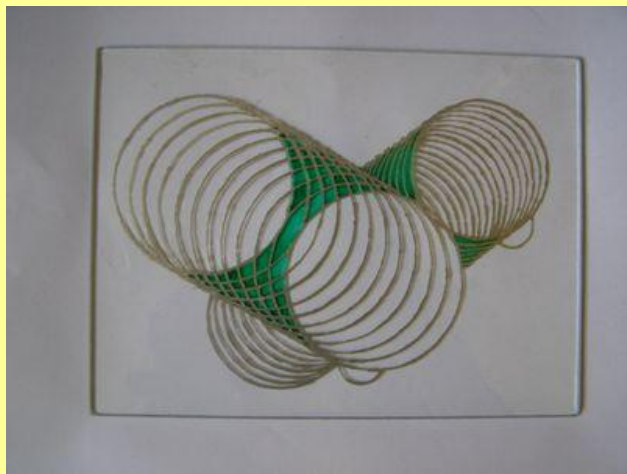

Krisztián Marika rajzai

Az értelmi sérült ember alapvető sajátosságai közel állnak a művészi gondolkodás lényegéhez:

- a bonyolult dolgok leegyszerűsítése,
- a lényeg megtalálása a káoszban,
- az elvonatkoztatás és a lényegretörés egyéni formái,
- a meglepő, nem szokványos interpretációk,
- kevesebb tanult korlát,
- természetesség,
- az érzelmek dominanciája, stb.

**Festett
üvegképek**

Az sem véletlen, hogy milyen művészeti ágakban jeleskednek a mieink:

- Zene, zenélés, zeneszerzés;
- Színészkedés, színjátszás;
- Tánc, egyéni és társas táncok, spontán koreográfiák, testbeszéd tánccal, hastánc, jazzbalett, zumba....

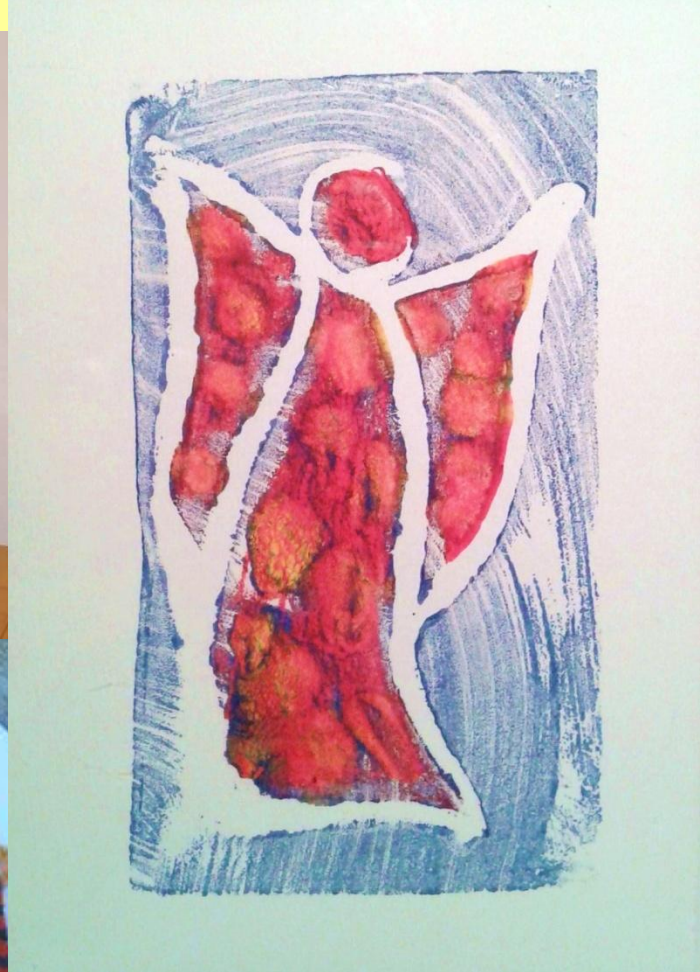
**Az univerzális
nyelv: a tánc**

Festészet, rajz: színek és formák egyéni alkalmazása, absztrakt és nonfiguratív. Egy-egy téma végtelen számú megrajzolása, újrafogalmazása, monotonitásnak tűnő ismétlése új értelmet nyer.

Kézművesség: a fogások elsajátítása után egyedi megoldásokat, kreativitást igénylő és hasznos termékeket eredményező tevékenység. A használhatóság sokak számára fontos kritérium. Munka gyanánt is végezhető. Az egyedi kézműves termékek az igényesebb vevők számára nagyobb értéket képviselnek, mint a tömegtermékek.

A sport tökéletes eszköz az alkatilag alkalmas a tehetséges fiataljaink számára:

- A sport a sérült ember életében nem csupán a megfelelő fizikai állapot eléréséhez és fenntartásához szükséges eszköz, de ezen kívül,
- a fejlesztés és oktatás hatékony eszköze,
- a szabadidőt kitöltő tartalmas tevékenység,
- munka és foglalkoztatás hiányában is értelmes tevékenység.
- csökkenti a stresszt, a frusztrációt,
- kellemes, örömet okozó időtöltés.
- A sportban evidens az elvárás, a javuló teljesítmény követelése, ezért
- a sportolás megtanítja az értelmileg sérült fiatalokat teljesíteni, megismerni a kitartás jutalmát, a teljesítmény örömét.

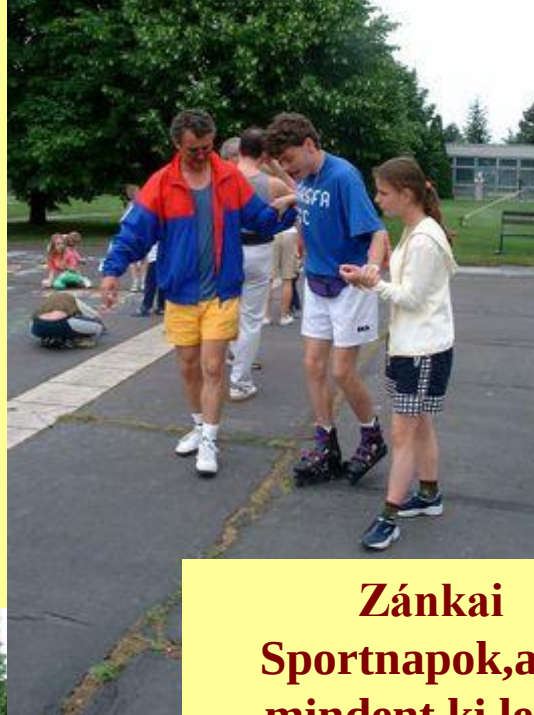
A sportolás és a versenyek megnyitják a baráti társaság és a kapcsolatok kialakításának lehetőségét a klubokban és az egyesületekben.

- Csökkenti a magányosságot, illetve az attól való félelmet.
- A sportolás és a versenyzés a sikerélmény megszerzésének lehetőségét jelenti olyan emberek számára, akiknél igen korlátozott a sikerforrás és a sikerélmény.
- A sport a helyes önértékelés és az önbecsülés fontos eszköze,
- biztonságérzetet ad,
- javítja az életminőséget.
- Az értelmileg sérültek magas szintű versenyein nyújtott teljesítmények és azok állami elismerése hozzájárulhatnak az előítéletek megszüntetéséhez, melyek jelenleg nagymértékben korlátozzák az értelmileg sérültek életterét és elfogadását.
- A fogyatékoság helyett a képességek hangsúlyozása katalizálja a normalizációt, az integrációt, az elfogadást.
- A sport az elfogadás minden szintjén hat: az egyéni, a családi, a szűkebb és szélesebb környezeti szinttől egészen a társadalmi szintig.

Gruiz, MOL FOTO, 2016

**Zánkai
Sportnapok, ahol
mindent ki lehet
próbálni**

Összefoglalás

Amikor azt mondjuk, hogy **értelmi fogyatékos tehetségek**, akkor két fontos személyiségalkotó elemet emelünk ki, amiből az egyik, mai értékrendünk szerint „gyengeség”, a másik talán „erősség”, a kettő együtt szokatlan egyedit eredményez.

Ezt a különleges kombinációt körüljárva újfogalmazódik a tehetség definíciója, mindenkiben meglévő természeti kincsként értelmeződik. Ennek a kincsnek a kiaknázása különösen fontossá válhat az értelmi fogyatékos gyermek és felnőtt érdekében. A pedagógus szemszögéből ez egy alap, amire a fejlesztés, az oktatás építhető. Az értelmileg sérült ember szempontjából egy eszköz, mely a tanuláson keresztül, az önkifejezéshez, önmegvalósításhoz és az alkotáshoz vezet. A tágabb környezet, a „közönség” számára pedig teljesítményt, gondolatébresztő élményt, egy különleges látásmód tolmácsolását, ezzel a látótér kiszélesítését, a sokféleség megtapasztalását jelenti.

Ha írás, akkor többnyire versírás: az érzelmek és bölcsességek egyszerű szavakba öntve a japán haiku verseket idézik.

Janzsó Cecília

Homály

**Vastag homályban élek,
Homály fedi a messzeséget.**

**A hegyeket is beborítja,
A világot eltakarja.**

**Tapogatom a sötétet,
A láthatatlan érzése bennem van.**

**A csillagok élesen fénylenek,
ha az égre nézek, messzelátó vagyok.**

Gruiz, MOL FOTO, 2016